

O'ZBEK VA RUS TILLARIGA TARJIMA MASALALARI

“Zamonamiz qahramoni” asarida qo'llangan frazeologizmlarning badiiy tarjimada aks etishi (o'zbek va rus tillari misolida)

Azoda Beysenova¹
Ilmiy rahbar: Xurshida Kadirova²

Abstrakt

Badiiy tarjimaga bag'ishlangan maqolada “Zamonamiz qahramoni” o'girma asarining badiiy-uslubiy xususiyatlari, shuningdek, lingvokulturologik asosli tahlil qilingan. Unda tasnifiy metod qo'llangan bo'lib, tarjimonning mahorati, mental madaniyatdan xabardorligi asoslangan. Shuningdek, grammatik jihatlariga ham e'tibor qaratilib, o'girma asarlarning so'z, so'z birikmasi va iboralar almashinuvini xususida ham mulohazalar bildirilgan. O'zbek tilining frazeologik birliklarga boyligi, ko'pma'nolilikka xosligi mutarjimlar uchun qulaylik ekanligi, bu esa ta'sirchanlikni ta'minlashi, o'quvchi uchun yengil ekanligi ta'kidlangan va misollar bilan isbotlangan.

Maqolada tarjimashunoslikning muhim xususiyatlari, jumladan, transformatsiya jarayonlari haqida ham bayon etiladi. Ushbu kichik ilmiy izlanish rus va o'zbek tillarining qiyosiy tipologiyasini boyitadi.

Kalit so'zlar: *tarjima, badiiy tarjima, frazeologizm, frazeologik birlik, o'zbek tili, rus tili, transformatsiya*

Kirish

Tarjima so'nggi paytlarda avj olgan soha hisoblanib,

¹Beysenova Azoda Ixtiyor qizi - ToshDO'TAU, Amaliy filologiya fakulteti, O'zga tilli guruhlarda o'zbek tili yo'nalishi, III kurs talabasi

E-mail: beysenovaazoda@navoiy-uni.uz

²Kadirova Xurshida Batirovna – filologiya fanlari nomzodi, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, Amaliy filologiya kafedrasi dotsenti v/b.

E-mail: qodirova@navoiy-uni.uz

ORCID: 0000-0001-5194-7155

Iqtibos uchun: Beysenova, A.I.. 2022. “Zamonamiz qahramoni” asarida qo'llangan frazeologizmlarning badiiy tarjimada aks etishi (o'zbek va rus tillari misolida). *O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya 1(5): 140-148.*

filologiyadan oʻsib chiqqan, jurnalistika bilan bogʻliq, adabiyotshunoslik elementlariga boy, falsafiy yondashuvlarga muhtoj, madaniy, ijtimoiy, tarixiy ildizlarga ega tarmoq sifatida juda keng qamrovliligi bilan ajralib turadi.

Gʻ. Salomovning fikriga koʻra “Tarjima” atamasi forscha “tarzabon” soʻzidan arablashib oʻzgargan, tarzabon – fors tilida “chiroyli soʻzlovchi, notiq, tili burro kishi” degan maʼnoni anglatadi. Ushbu soʻz arabcha “tarjimon” shaklida boʻlib, undan “tarjima” yoki “tarjuma” hosil boʻlgan [Salomov 1990].

Oʻzbekistonda tarjima nazariyasi mustaqil filologik fan sifatida asosan XX asrning 50-yillaridan eʼtiboran shakllana boshlagan boʻlsada, tarjima amaliyoti bir necha ming yillik tarixga ega. Antik davrlardan beri insonlar turli tillarda yozilgan badiiy va ilmiy asarlarni oʻz tillariga tarjima qilib kelishmoqda. IX-XII asrlarda arab madaniyatining hududlarimizda tarqaganligi, birinchi renesans jarayonida tarjimaning tutgan oʻrni beqiyos. Buyuk allomalarimiz Misr, Hind kashfiyotlari bilan bogʻliq ilmni arab tiliga tarjima qilib, uni boyitish, kengaytirish va yangi kashfiyotlarni dunyoga keltirish bilan shugʻullanganlar. Bu atama oʻsha davrdan qolgan boʻlsada bugungi variantlari ham bor. Tarjima rivojlangani sayin avval qilingan xatolar ham koʻzga tashlanib qolmoqda.

XX asr oʻzbek yozuvchilaridan Choʻlpon, Gʻafur Gʻulom, Oybek, Abdulla Qahhor, Mirtemir, Shayxzoda, Mirzakalon Ismoilov, Askad Muxtor, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, Muhammad Ali va boshqa badiiy tarjima sohasida ham samarali ijod qilganlar. Badiiy tarjima sohasida M. Osim, N. Alimuhamedov, Sh. Shomuhamedov, K. Qahhorova, O. Sharopov, Sh. Tolipov, V. Roʻzimatov, Q. Mirmuhamedov, A. Rashidov, M. Hakimov, I. Gʻafurov, M. Mirzoidov, Gʻ. Toʻrabekov, T. Alimov va boshqa professional tarjimon sifatida tanilganlar. Oʻzbek tilida ilmiy-texnikaviy, ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar ham tarjimachilikda katta yutuqlarga erishgan. R. Bunda Abdurahdyunov, V. Rahimov, A. Shomahmudov, Z. Tincherova kabi tarjimonlarning hissasi katta [Abduvaliyev 2017].

Tarjima sohasida frazeologik birliklarning tarjimasi alohida oʻringa ega. Zero, tilning frazeologik qatlami xalqning etnografiyasi, streotiplari bilan chambarchas bogʻliq. Va har bir xalqning streotip va etnografiyasi takrorlanmasdir.

Asosiy qism

Frazeologizm tilning mental xususiyati haqida yorqin tasavvur uygʻotadigan birlik hisoblanadi. Ayniqsa, oʻzbek va rus tillari

frazeologik qatlamlari juda keng va boy. Bu ikki til frazeologizmlari o'rtasida bir-biriga muqobil bo'la oladigan va muqobili uchramaydiganlari mavjud. O'zbek va rus xalqining etnografiyasida farq mavjud, ammo rus tilining o'zbek tiliga ta'siri sezilarli darajada ekanligi ahamiyatga molik. Shu bois, maqsadimiz bir asar misolida ikki tilda frazeologik qatlamini tadqiq etish bo'ldi.

Tadqiqotimizning obyekti sifatida M.YU.Lermontovning "Zamonamiz qahramoni" asarini oldik. Bu asar Odil Rahimiy tarafigidan o'zbek tiliga tarjima qilingan bo'lib, asardagi rus tilidagi frazeologizmlarning o'zbek tilidagi muqobili muvaffaqiyatli yoki o'girma iboraning mulohazali jihatlarini o'rganishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ydik.

Masalan, quyidagi tarjimaning e'tiborga molik jihati mavjud:

I. *Я раз насилу **ноги унес**, а еще у мурнова князя был в гостях* (361-bet) – *Bir marta **zo'rg'a qochib qutilganman**, bo'tasa, itoatli bir knyaznikida mehmonda edim* (228-bet). "Уносить ноги" (ibora) – qochib xavfdan qutilmoq. Ushbu iboraning o'zbek tilidagi muqobili so'z birikma sifatida yuzaga chiqadi.

II. *Я, однако ж, не позабыл подметить, где поставили наших лошадей, знаете, для непредвидимого случая* (363-bet). – *Ammo men, har ehtimolga qarshi otlarimizni qayerga bog'lab qo'yganlarini **ko'z ostiga olib qo'yishni** unutmadi* (229-bet). Bunda «Подметить» so'zini "ko'z ostiga olib qo'yish" iborasi orqali tarjimon tildan to'g'ri va samarali foydalangan.

Bundan shuni xulosa qilish mumkinki, o'girma asarlar so'z, so'z birikmasi va iboralar almashinuvini boshdan kechirishi muqarrar. Zero, tarjimon mehnati yozuvchining sa'y-harakati bilan barobar. Tarjimon ham asar muallifidan kam ijod qilmaydi. Shunday samarali tarjimalardan yana biri: ...из угла комнаты на нее смотрели другие два глаза, неподвижные, огненные (364-bet) – ...*uyning bir burchagida **o'tdek chaqnab** turgan bir juft ko'z qizga tikilib turardi* (231-bet). «Огненные» ya'ni "olovli" so'zi o'rnida "o'tdek chaqnab" degan ibora ishlatilgan.

Tarjimon o'girish jarayonida milliy streotiplarga, lingvokulturologik mezonlarga ahamiyat berishi kerakligi ma'lum. Zero, tarjima asar o'quvchi uchun sun'iy, begona tuyilishi tabiiy. Quyidagi misol mazkur omillarga rioya qilinganligidan dalolat beradi: ... вот мы и вышли перед фронт навеселе, да уж досталось нам, как Алексей Петрович узнал: не дай господи, как он рассердился! (361-bet) – *Aleksey Petrovich buni bilib qolib, shunaqangi **adabimizni berdiki**, asti qo'yaverasiz, rosa jahli chiqdi* (227-bet). Rus tilida keltirilgan

jumlada frazeologik birikma qo'llanilmagan, tarjimon esa o'zbek tilidagi frazeologizmni o'z o'rnida qo'llay olgan. “Adabini bermoq” iborasi kontekstni to'liq ochib bera olgan. Chunki “adabini bermoq” – qilmishiga yarasha jazo olmoq ma'nosini beradi. Va bu ibora faqat o'zbek tiliga xos.

Tarjimon faqat o'zbek mentalitetiga xos bo'lgan iboralardan foydalanib o'quvchi e'tibori jalb qila olgan: ... как напьются бузы на свадьбе или на похоронах, так и пошла рубка (361-bet) – *to'yda-mi yo azadami, bo'zani o'lgudek ichib olishadi-da, keyin bir-birlarini chavaqlay boshlashadi* (228-bet). Bu yerda ikki tilda ham ibora ishlatilmagan, ammo, o'zbek tilidagi “chavaqlamoq” so'zi vaziyatga juda mos tushgan. Bu, albatta, asar tarjimasi ta'sirchanligini yanada oshirib bergan.

O'zbek tilining frazeologik birliklarga boyligi, ko'pma'nolilikka xosligi mutarjimlar uchun bugungi kunda sir emas. Buning isbotini XX asrda tarjima qilingan rus mumtoz kinofilmlaridan olishimiz mumkin. Mazkur asarda ham ana shunday go'zal ifodalar ko'zga tashlanadi. Asarda bir necha bor kelgan побледнеет so'zining turli yo'llar bilan tarjima qilinganini ko'rish mumkin. Tarjimon o'zbek tili imkoniyatidan to'g'ri foydalanib, vaziyatni aniqroq ochib berish maqsadida bu so'z o'nida *sarg'ayib, bo'zdek oqarib* va boshqa so'zlardan foydalangan:

А другой раз сидит у себя в комнате, ветер пахнёт, уверяет, что простудился; ставнем стукнет, он вздоргнет и побледнеет; ...(362-bet) – *Ammo ba'zida uyiga kirib olardida, sal shamol esdi deguncha, shamollab qoldim derdi, darcha taqillab ketsa, bir seskanib, rangi bo'zdek oqarib ketardi*, ... (228-bet).

1) Недели три спустя стал я замечать, что Азамат бледнеет и сохнет, как бывает от любви в романах-с (368-bet) – *Uch haftalardan keyin qarasam, xuddi romanlardagi singari Azamatning yuzlari sarg'ayib, o'zini oldirib qo'yibdi* (236-bet).

Frazeologik birliklarga tarjima tilida ekvivalent bo'la oladigan vaziyatlar ham borki, ularni o'z o'rnida qo'llash ham katta mahorat talab etadi. Iqtidor egasi bo'lmish bizning qahramon ham o'z mahoratini ko'rsatgan:

... а при мне ходил на кабана один на один; бывало на целым часам слова не добьешься, зато уж иногда как начнет рассказывать, так животики надорвешь со смеха...(362-bet) – *ammo to'ng'iz bilan yakkama-yakka olishganini o'z ko'zim bilan ko'rganman. Ba'zi vaqtlar soatlab indamas edi, ba'zan esa, birdan gapga kirib ketdimi, bas, kulaverib ichaklaring uzilardi...* (228-

bet).

Rus tilidagi «один на один» iborasi o'zbek tiliga “yakkama-yakka”; rus tilida berilgan «как начнет рассказывать» so'z birikmasi o'zbek tiliga “birdan gapga kirib ketmoq” bilan (o'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati tarkibida bunday ibora keltirilmagan, “gapga kirmoq” ya'ni aytganin qilmoq iborasi mavjud); «животики надорвешь» iborasi esa “ichaklar uziladi” iborasi orqali ajoyib tarjima qilingan.

Original tildagi asar ta'sirchanligini o'girma tilda saqlab qolish nafaqat tarjimon mahoratiga, balki til imkoniyatlariga ham bog'liq. Bu masalada muvaffaqiyat qozongan yana bir misol quyidagi tarjimadir: «Эй, Азамат, не сносить тебе головы, – говорил я ему, – яман (плохо) будет твоя башка!» (363-bet) – “*Hoу, Azamat, bir kunmas bir kun boshingni yeysan, ishing chatoq bo'ladil!*” *derdim men* (229-bet). «Не сносить тебе головы» – jazodan qochib qutulolmaslik, nobud bo'lish – “boshingni yeysan” deb tarjima qilingan. Boshini yemoq ham nobud bo'lish ma'nosiga ega. «Плохо будет твоя башка» – “ishing chatoq bo'ladi” kabi tarjima tarjimonning mahoratini ko'rsatgan.

Tarjimada sintaktik oborotlarning almashinuvi ham me'yor hisoblanib, tarjimashunoslikda bu hodisani transformatsiyaga uchragani uchun “transformatsion model” deb ataladi.¹

1. ... а шашка его настоящая гурда: приложи лезвием к руке, сама в тело вопьется; а кольчуга – такая как твоя, нипочем (366-bet) – *Otamning qilichi asl po'latdan ishlangan bo'lib, damini qo'lingga tegizsang, botib ketaveradigan, uning sovuti oldida seniki uch pulga arzimaydi* (233-bet). «Нипочем» ya'ni “hech qancha” so'zi mohirona tarzda “uch pulga arzimaydi” deb tarjima qilingan. Bundan tashqari “bir tiyinga qimmat” yoki “bir tiyinga arzimaydi” deb berilsa ham tarjima o'z qimmatini yo'qotmaydi.

2. Вот кругом него собрался народ из крепости – он **никого не** замечал...(370-bet) – *Qal'adan odamlar chiqib, atrofini o'rab olishdi, ammo uning ko'ziga hech narsa ko'rinmasdi* (238-bet). Birinchi jumlada birgina so'z, ikkinchi jumlada oddiy so'z birikmasi mental leksikada faol qo'llanuvchi frazeologik birlikka aylangan. Shuning uchun, tarjimonning o'girma tilning vakili bo'lishi yoki uni chuqur tushuna olishi, lingvokulturologik qobiliyatga ega bo'lishi muhim masaladir. Zero, bu o'quvchi tilining mental xarakteriga mos birliklardan foydalanish orqali, tarjimma silliqligiga, o'quvchi e'tiboriga erishish, original tilning nutqiy, madaniy xususiyati

¹ лот. transformatio — қайта ўзгариш, қайта ҳосил бўлиш

borasida to'g'ri tasavvur hosil qilinishiga sazovor bo'lish garovidir.

Masalan, quyidagi jumalarda tarjima tilida faol hisoblangan iboraning qo'llanilishi ham ilmiy jihatdan, ham ma'naviy jihatdan asosli, o'rinli deb ayta olamiz:

1. Засверкали глазенки **у татарчонка** ... (368-bet) – *Tatarvachchaning ko'zlari chaqnab ketdi* (236-bet).

2. Такой хитрец: ведь смекнул, что не сносить ему головы, если б он попался (370-bet) – *Qo'lga tushsa kallasidan ajralishini bilardi* (239-bet).

Ikkala holatda ham asliyat va o'girma tillarning ekvivalentlik variatsiyasi hamohang ekanligini ko'rishimiz mumkin. Ayrim hollarda tarjima oqibatida tillar aro frazeologik qatlam boyishi tarjimashunoslikda kuzatilgan. Bu yerda ana shunday hodisa ro'y bergan desak mubolag'a bo'lmaydi. Ammo quyidagi iborada sof mental xususiyat balqib turadi: Что ж за беда? (371-bet) – *shunga ham ota go'ri qozixonami?* (239-bet). «Что за беда» iborasi "ahamiyatga ega bo'lmagan"; "buning nima yomon tarafi bor" ma'nosini bildiradi. O'zbek tilida janjallashib, xafalashib o'tirishga arzimaydi ma'nosini bildiradi. Tarjimon o'zbek tili milliy xarakteri, etnografiyasi, mentalitedidan kelib chiqib tarjimada iborani o'rinli qo'llay olgan. Yoki: Тем лучше: я не в духе рассказывать (371-bet) – *Yana ham yaxshi, aytib o'tirishga hushim yo'qroq edi* (239-bet). «Не в духе» – "kayfiyati yo'q" ma'nosiga ega. Yana bir misol: В самом деле, я ожидал трагической развязки, и вдруг так неожиданно обмануть мои надежды!...(374-bet) – *Darhaqiqat, bu voqea fojia bilan tugasa kerak deb o'ylagandim, birdan umidim puchga chiqdi.* (243-bet). Bu yerdagi birliklardan eng yorqini "umidim puchga chiqdi" iborasi bo'lib, Sh.Rahmatullayevning "O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati" [Rahmatullayev 1978]da o'z o'rniga ega emas. Bizningcha, o'zbek tilining frazeologik lug'ati tarkibiga kirishga loyiq bu birlik, tarjimashunoslikda, xuddi yuqoridagidek, asqotadi.

... уздени его отстали, – это было в сумерки, -он ехал задумчиво шагом, как вдруг Казбич, будто кошка, нырнул из-за куста...(374-bet) Mazkur jumlada hech qanday ibora ishlatilmagan. Lekin o'zbek tilida "xayolga g'arq bo'lmoq" iborasi orqali transformsiyaga uchragan. – ...*kech kirib, qosh qoraygan paytda knyaz otini sekin yo'rttirib, xayolga g'arq bo'lib kelayotgan ekan, birdan Kazbich chakalakzorning ichidan qoplandek irg'ib chiqib...*(243-bet). Tarjimon shu o'rinda "xayolga cho'mib, xayolga botib, xayolga tolib" kabi sinonimlardan ham foydalansa bo'lar edi. Lekin "xayolga g'arq bo'lib" iborasi ham samarali natija bergan.

Ushbu jumlada “mushuk” soʻzi ham boshqacha ifoda etilishi taʼsirchanlikni saqlash emas, balki oshirishga xizmat qilmoqda desak, mubolagʻa boʻlmaydi. Oʻzbek tiliga ham “mushuk” deb tarjima qilinsa boʻlar edi, ammo “qoplon” deb berilishi asliyatning qolipidan chiqish emas, balki oʻgirmaning auditoriyasiga moslashish uchun, yaʼni Kazbichning qanday shiddat va jaxl bilan chiqqanini koʻrsatish maqsadida xizmat qilmoqda. Agar oʻzbek tilida ham “mushukdek otilib chiqdi” deb berilganda, maʼno nozikligi auditoriya idrokidagi, tasavvuridagi maʼnoga ega boʻlmas edi. Chunki oʻzbek ruhiyatida mushuk ohista harakat qiluvchi, biroz tannoz obrazni ifoda etadi.

Xulosa

Yuqoridagilardan shuni xulosa qilish mumkinki, muayyan tilning oʻzida biror tushuncha birdan ortiq nomga ega. Masalan, oʻzbek tilida «Aldab, chalgʻitib, har qanday ishni oʻz foydasiga hal qiladigan, makr-xiylaga usta» maʼnosi 15 ta leksemada ifodalangan: ayyor, mugʻombir, xiylagar, quv, ustomon, makkor, dogʻuli, moʻltoni, qilvir(i), shayton, tulki, tullak, qirriq, xirpa, maston. Bu ham maʼno va nom oʻrtasidagi bogʻliqlikning tabiiy emasligini koʻrsatadi. Tarjimada uning mosini tanlash yuksak tajriba, masʼuliyat va bilim zahirasini talab etadi. [Кадирова 2021] Zero, sinonimik qatorda nominativ – figural maʼnolar, asos va hosila maʼnolar, salbiy – ijobiy maʼnolar, monosemantik – polisemantik maʼnolar mavjud ekan, nutq vaziyatida uning koʻchma maʼno boʻlishi, bu esa frazeologik vazifa bajarishi mumkin boʻlgan jihatlariga badiiy tarjimada eʼtibor qaratilishi kerak.

Adabiyotlar

- Abduvaliyev, M.A. 2017. Tarjima nazariyasi. Andijon.
 Gʻafurov, I. 2012. Tarjima nazariyasi. Toshkent: “Tafakkur boʻstoni”.
 Lermontov, M.Yu. 2019. Qora koʻzlar. Toshkent: “Oʻzbekiston”.
 Rahmatullayev, Sh. 1978. Oʻzbek tilining izohli frazeologik lugʻati. Toshkent: “Oʻqituvchi”.
 Salomov, Gʻ. 1983. Tarjima nazariyasi asoslari. Toshkent: “Oʻqituvchi”.
 Войнова, Л.А., Жуков, Л.П., Молотков, А.И., Федоров, А.И. 1967. Фразеологический словарь русского языка. Москва: «Советская энциклопедия».
 Кадирова, Х.Б. 2021. Проблемы перемены эвфемизмов и дисфемизмов в художественном переводе. ELMİ İŞ beynəlxalq elmi jurnal. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI, Baku. Volume: 15, Issue: 10. St: 17-22, DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/71/17-22>

Лермонтов М.Ю. 1984. Стихотворения. Поемы. Маскарад. Герой нашего времени. Москва: «Художественная литература».

Reflection of phraseologism used in the work «Zamonamiz qahramoni» in artical translation (on the example of the Uzbek and Russian languages)

Azoda Beisenova¹

Scientific adviser: Khurshida Kadyrova²

Abstract

The article on literary translation analyzes the artistic and methodological features, as well as the linguoculturological basis of the translated work «ZAMONAMIZ KAHRAMONI». It uses a classification method based on the skill of the translator, awareness of the mental culture. Attention is also paid to grammatical aspects, for example, the exchange of words, phrases and expressions of phraseological units of the translated work. the richness of the uzbek language with phraseological units, the originality of ambiguity, provides translators with good conditions for work, convenience for the reader, this is proven in the article with examples.

The article also describes important features of translation studies, including transformation processes. This small study enriches the comparative typology of the Russian and Uzbek languages.

Key words: *translation, literary translation, phraseology, Uzbek, Russian, transformation.*

References

- Abduvaliyev, M.A. 2017. Tarjima nazariyasi. Andijon.
Gʻafurov, I. 2012. Tarjima nazariyasi. Toshkent: “Tafakkur boʻstoni”.
Lermontov, M.Yu. 2019. Qora koʻzlar. Toshkent: “Oʻzbekiston”.
Rahmatullayev, Sh. 1978. Oʻzbek tilining izohli frazeologik lugʻati. Toshkent: “Oʻqituvchi”.
Salomov, Gʻ. 1983. Tarjima nazariyasi asoslari. Toshkent: “Oʻqituvchi”.
Voynova, L.A., Jukov, L.P., Molotkov, A.I., Fedorov, A.I. 1967. Frazeologicheskiy slovar russkogo yazika. Moskva: «Sovetskaya entsiklopediya».

¹Beisenova Azoda Ixtiyar kizi – Tashkent State University of Uzbek language and literature, Faculty of Applied Philology, The direction of the Uzbek language in other language groups, 3rd year student

E-mail: beysenovaazoda@navoiy-uni.uz

For citation: Beisenova A.I.. 2022. «Reflection of phraseologism used in the work «zamonamiz qahramoni» in artical translation (on the example of the Uzbek and Russian languages).» *Uzbekistan: language and culture. Applied Philology* 1 (5): 140-148.

- Kadirova, X.B. 2021. Problemi peremeni evfemizmov i disfemizmov v xudojestvennom perevode. ELMİ İŞ beynəlxalq elmi jurnal. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI, Baku. Volume: 15, Issue: 10. St: 17-22, DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/71/17-22>
- Lermontov M.Yu. 1984. Stixotvoreniya. Poemi. Maskarad. Geroy nashego vremeni. Moskva: «Xudojestvennaya literatura».